

УДК / UDC: 271.2-145.55(082)(049.32)
274/278-145.55(082)(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views
Година / Volume LV
Број / Issue 2/2022,
стр. / pp. 379–383.

DOI: <https://doi.org/10.46825/tv/2022-2-379-383>

**Stefan Alkier / Ioan Dumitru Popiu, unter Mitarbeit
von Alena Schulz (прир.), *Wunder in evangelischer
und orthodoxer Perspektive***

Kleine Schriften des Fachbereichs Evangelische Theologie
der Goethe-Universität Frankfurt am Main, Band 6.

Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2015.

230 Seiten | 19 cm

ISBN 978-3-374-04110-7

www.eva-leipzig.de

Крајем XX и почетком XXI века дијалог западних и православно-новозаветника почео је интензивно да се одвија на више нивоа. Редовна комуникација, размена студената, преводи, научне конференције, гостујућа предавања, оснивање EELC као огранка SNTS за источну Европу и формирање библијских библиотеку у православним земљама источне Европе и Русије су конкретне манифестације овог дијалога. Као никада раније, западни и православни стручњаци за Свето Писмо добијају прилику да суоче своје сопствене тра-

диције и своја истраживања, као и да освесте сопствене црквено-културолошке претпоставке на којима заснивају свој црквено-просветни рад. Један од плодова поменутог дијалога је и зборник радова *Wunder in evangelischer und orthodoxer Perspektive* (Чуда из еванђеличке и православне перспективе) који је плод научног скупа који је одржан на Православном богословском факултету у Букурешту, а на коме су учествовали стручњаци протестантске и православне вероисповести. Организатори скупа намерно нису одабрали тему на

којој би могло доћи до пријатељске размене искустава и пристојног саглашавања, већ тему која је провокативна и којој се суштински различито приступа на Западу и на Истоку. Приступ је толико различит да се самим поређењем историје истраживања на обе стране може констативати другачији пут: док истраживање феномена чуда у Библији, нарочито Новом Завету, на Западу има дугу и турбулентну историју, кроз коју су се опробали многи концепти и многа сагледавања, овакво истраживање на православном Истоку је готово непостојеће. Чак је један православног учесник изразио следећи став: „Ви о чудима размишљате, а ми их доживљавамо“. Када је реч о схватању чуда, чини се да позиције једва да могу бити удаљеније. Међутим, управо одабир ове теме и разговори о њој, показали су да је неопходно разговарати и размењивати академска искуства, у циљу бољег међусобног упознавања и разумевања.

Зборник се састоји из 10 радова, пет радова протестантских теолога са Гете Универзитета у Франкфурту и петорице теолога са Православног богословског факултета у Букурешту. Чланак професора Штефана Алкира „Die Wunderdiskussion und die notwendige Problematisierung des Wirklichkeitsbegriffs“ (11–42) је први и извесно програмски текст на који ће се надовезивати и остали

прилози протестантских аутора. Професор Алкир нуди једну синтезу својих досадашњих истраживања на тему чуда, као и један сажет преглед историје проучавања ове теме на Западу, нарочито од периода Просветитељства који је маркирао промену парадигме на овом пољу. Поред већ познатих промена до којих је дошло у разумевању стварности и саморазумевању човека у овом периоду, посебно је важно истаћи улогу Тридесетогодишњег рата (1618–1648) за перцепцију хришћанства на Западу, а нарочито када је реч о чудима. Зарађене хришћанске стране, чији је сукоб исцрпљивао и уништавао народе Европе, подједнако су се позивали на то да је Бог на њиховој страни, да су победе Божја чуда и слично. Критика чуда која је уследила од стране просветитеља углавном није била заснована на оспоравању реалности чуда у хришћанском искуству, али свакако на злоупотреби и извртању овог хришћанског топоса у реторичке и политичке сврхе (16–17). Аутор потом наводи низ приступа овој теми у модерној протестантској теологији која покушава да „сачува“, „оправда“ и „осмисли“ чуда за која у основи нема више места у просвећеној хришћанској вери (демитологизација, историја форми, реисторизација, неорационализам, психологизација). Међутим, аутор сматра да је адекватан приступ овој теми могућ само ако се узме

у обзир другачије схватање стварности у античком свету од савременог. У том погледу аутор ангажује концепте попут генеративне поетике и категоријалне семиотике који посматрају текстове као релационе факторе једног семиотичког система и стога се они могу адекватно анализирати само унутар сопствене семиотичке релационалности. Ако се узме, дакле, у обзир да чуда описана у Библији припадају једном конкретном семиотичком систему древности, о њима се, са становишта данашњег човека, не може говорити ни као факту, нити као фикцији, већ као *фрикцији*, као контигентном, сингуларном, продору неочекиваног у очекивано (40–41). Поента је да описи чуда немају сврху сами по себи, већ указују на продор божанске стварности у простор творевине. Хришћанска вера није вера у чуда, већ вера у Бога који је свет чудновато створио, чудновато га одржава и чудновато ће га обновити (42). Наредни прилози франкфуртских предавача крећу се на пољу синхроних анализа, показујући како се нпр. апостол Павле у својој аргументацији ослања на наративе у чудима (Michael Schneider, „Paulinische Wundergeschichten“, 43–60), како је могуће читати приче о чудима кроз призму концепта чуда као феномена моћи на граничном простору божанског и људског деловања (Michael Rydryck, „Gottesmacht und Gottes Nähe. Skiz-

zen zur Wunderhermeneutik im lukanischen Doppelwerk“, 61–93), како, надаље, читати „знамења“ у Еванђељу по Јовану као догађаје које је потребно тумачити, јер нису само-евидентни (Anni Hentschel „Umstrittene Wunder. Mehrdeutige Zeichen im Johannesevangelium“, 94–115). Чланак Хермана Дојсера теоријски излаже концепт схватања стварности као кључни контекст за разумевање чуда (Hermann Deuser, „Wunder als Zeichen der Realität“, 116–140).

Православне прилоге отвара текст Козмина Прикопа „Der Weg des Wunderverständnisses in der orthodoxen biblischen Theologie am Beispiel der Verklärungsgeschichte“ (141–160). Аутор указује на чињеницу да су се чуда као посебна тема ретко истраживала у савременој православној теологији, али да се у православном Предању могу трасирати путеви разумевања чуда који су релевантни и за данашње богословље. У том смислу аутор анализира тумачења Преображења Господњег синоптичке традиције, и то уз помоћ одабраних патристичких

текстова и химнографије Православне Цркве. Аутор наглашава два ерминевтичка момента која праве разлику између западне и православне егзегезе у погледу схватања чуда: 1) у православној егзегези чудима се никада не оспорава историчност, и 2) у православној теологији постоји тенденција да се теолошка порука описа библијских чуда актуализује, то јест кроз тумачење учини релевантном и животном важном за хришћане сваке епохе (159). Даљи православни прилози углавном се баве проблемима приступа чудима на Западу и Истоку, нпр. у сучељавању историјско-критичке методе и традиционалних приступа на примеру тумачења чудесног догађаја изласка из Египта (Alexandru Mihaila, „The Red Sea Miracle: A Short Comparison Between Modern Historical-Critical and Traditional Exegesis“, 161–176) или мапирању еклисијалног карактера новозаветних чуда (Marian Wild, „The Place and the Role of Miracles in the Christian Community according to the New Testament. Notes from a phenomenological Perspective“, 177–190). Улогу чуда (чудесних путовања у рај) у аскетској традицији доноси Ioan Dumitru Popoiu, „Die Reise des Altvaters Makarios in das Paradies. Typologie der Wunderreisen im asketischen Diskurs der östlichen Kirchen“, 191–211. Последњи прилог критички раз-

матра химнографску рецепцију чуда васкрсења Лазара из Еванђеља по Јовану (Јн 10), указујући на њене изразито антијудејске моменте које би у савременој православној теологији требало наново преиспитати (Alexandru Ionita, „Das unaussprechliche Wunder – die Auferweckung des Lazarus. Eine Betrachtung aus der Perspektive der Orthodoxen Hymnographie mit Blick auf das Judenbild“, 211–228).

Приказани зборник радова показује да су савремена богословска разматрања чуда на Западу и православном Истоку обликована различитим искуствима из прошлости и различитим културолошким, интелектуалним, политичким и еклисијалним развојима. Међутим, овај зборник такође показује да не постоје теолошке теме на које се не може разговарати, ма колико позиције биле и остале удаљене. Постало је, наиме, јасно да у библијским студијама на Западу све више долази до отклона од тзв. критике чуда, тј. оспоравања историчности чуда описаних у Библији и њиховог одбацивања као ирелевантних за савремену хришћанску веру и проповед. У том погледу траже се други образци мишљења, попут интеграције чуда у једно другачије схватање стварности, које се не може просто игнорисати или укинути научно-просветитељским светоназором. С друге стране, пра-

вославни тумачи показују да им није стало само до просте апологетике историчности библијских чуда, нити до идеолошког дистанцирања од историјског критицизма, већ до креативног трагања за теолошким садржајима библијских чуда која их чине увек актуелним, увек садашњим,

како у Православној Цркви тако и у теологији.

Предраг Драгутиновић
(pdragutinovic@bfspc.bg.ac.rs)

*Православни бојословски факултет
Универзитета у Београду*

□

УДК / UDC: 271.2-312.47-526.62(049.32)
271.2-534.35(049.32)
75.052.046"10/17"(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views
Година / Volume LV
Број / Issue 2/2022,
стр. / pp. 383–386.

DOI: <https://doi.org/10.46825/tv/2022-2-383-386>

Бојан Миљковић, Чудојворна икона у Византији

Посебна издања / Византолошки институт Српске академије наука
и уметности, Београд, књ. 45

Београд: Византолошки институт Српске академије наука
и уметности, 2017.

333 стр. ; 24 cm

ISBN 978–86–83883–25–7

Монографија под насловом *Чудојворна икона у Византији*, као једна од релативно новијих едиција Византолошког института САНУ, представља значајан допринос изучавању историје иконографије у православној Византији. Истовремено, она даје и позитиван импулс у правцу подробнијег разумевања феномена иконе и њене догме у српској историографији и богословском

учењу о светим иконама. Аутор ове књиге је др Бојан Миљковић, виши научни сарадник при Византолошком институту САНУ. Сама монографија представља заправо допуњени докторски рад аутора, који је одбрањен 2012. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Текст монографије је подељен на три дела под називима: Ἀρχή, Δόγμα и Προῶξις. Изузев три основна де-